

ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΥΡΙΑΚΟΝ ΚΕΡΔΟΣ (1)

ΥΠΟ

ΚΑΡΣΛΟΥ DIEHL (2)

Ι. Τὸ πρόβλημα.

Κατὰ τὴν κρατοῦσαν θεωρίαν τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου εἶναι ἰδιαίτερον εἶδος εἰσοδήματος ἐξ ἐργασίας. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐργατικὸν μισθόν, ὅστις εἶναι ἡ ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἐξηρητημένην ἐκτελεστικὴν ἐργασίαν παρὰ τρίτῳ τινί, τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου εἶναι ἡ ἀμοιβὴ διὰ τὴν αὐτοτελῆ διευθύνουσαν ἐργασίαν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπιχειρήσει. Ὁ ἐπιχειρηματίας ἀσκεῖ λειτουργίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖται δύναμις πρὸς λήψιν ἀποφά-

1) Ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, 134, Bd—III Folge Bd. 79.

Ὁ σκοπὸς τῆς οικονομικῆς ἐνεργείας δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ καὶ ἐπιτευχθῇ ὑπὸ διαφόρους τύπους οικονομικῆς τάξεως. Αἱ θεμελιώδεις μορφαὶ τῆς οικονομικῆς τάξεως [Wirtschaftsform (ordnung)] εἶναι δύο. I. Οἰκονομία καλύψεως ἀναγκῶν (Bedarfsdeckungswirtschaft). Χαρακτηριστικὰ τοῦ τύπου τῆς οικονομίας ταύτης εἶναι τὰ ἑξῆς δύο, α) ὁ κύκλος τῶν παραγωγῶν συμπίπτει μετὰ τοῦ κύκλου τῶν καταναλωτῶν. β) ἡ κεντρικὴ ἔννοια τῆς οικονομίας ταύτης εἶναι ἡ ἀξία χρήσεως (Gebrauchswert), ἥτοι ἡ σπουδαιότης ἣν κέκτηνται τὰ οικονομικὰ μέσα διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν. Ἡ ἐπίτευξις μεγάλης παραγωγικῆς ἀποδόσεως εἰς προϊόντα εἶναι συγχρόνως ἀπόδειξις τοῦ ἐπιτυχοῦς ἀποτελέσματος τῆς οικονομικῆς παραγωγικῆς δράσεως. II. Ἡ συναλλακτικὴ οἰκονομία (Verkehrswirtschaft) καὶ δὴ εἰς τὴν ἐξελιγμένην κεφαλαιοκρατικὴν αὐτῆς μορφήν. Ὁ κεντρικὸς ἄξων τῆς οικονομίας ταύτης εἶναι τὸ κέρδος (Profit). Ἡ οὐσία τοῦ τύπου τούτου τῆς οικονομικῆς ὁργανώσεως ἔγκειται ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ κέρδους, διότι ἄλλως ἢ συνέχιοις καὶ ἐπανάληψις τῆς οικονομικῆς ἐνεργείας εἶναι ἀδύνατος. Ὁ παραγωγὸς δὲν ἔχει οὐδένα λόγον νὰ συνεχίσῃ τὴν παραγωγικὴν αὐτοῦ δράσιν, ἐὰν τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ ἐμπορεύματος εἰσπραττόμενον χρηματικὸν ποσὸν δὲν εἶναι μεγαλύτερον τοῦ δαπανηθέντος διὰ τὴν παραγωγὴν.

Ἐν τῇ ἐξελιγμένῃ συναλλακτικῇ οἰκονομίᾳ φορεὺς τῆς παραγωγῆς εἶναι κυρίως ὁ ἐπιχειρηματίας, δηλαδὴ ὁ παραγωγὸς ἑκεῖνος, ὅστις διαθέτων ἰδίων ἢ ξένων ἀγοραστικῆν δύναμιν χάριν ἐπιτετίξεως κέρδους ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ ἐπιχειρεῖ τι περὶ ἀνατρέψει τὸ status quo τῆς οικονομικῆς ζωῆς διὰ τῆς τομῆς νέων ἐπικινδύνων κατευθύνσεων. Κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῆς κεφαλαιοκρατικῆς οικονομίας τὸ πρόβλημα τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τοῦ τόκου τοῦ κεφαλαίου ἐμφανίζεται ὡς ἑνιαῖον πρόβλημα. Μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ὑπαρξις τοῦ κεφαλαιούχου ἐπισκιάζεται ὑπὸ τῆς μορφῆς τοῦ ἐπιχειρηματίου. Οὗτος ὁργανώνει τὴν παραγωγὴν χρησιμοποιῶν κατ' αὐτὴν τὸ κεφάλαιον, οὗτος νομιμοποιεῖται εἰς τὸ νὰ ἰδιοποιηθῇ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ ἐκ τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐπιχειρήσεως προκύπτον κέρδος. Ἡ οικονομικὴ θεωρία διαπραγματεύεται κατὰ τὸ πρῶτον αὐτῆς στάδιον

σεων, ῥιψοκινδύνευσις καὶ προσωπικὴ πρωτοβουλία. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ ἐπιχειρηματίου συνδέονται συνήθως μετὰ κινδύνων καὶ δύνανται νὰ ἔχωσιν ὡς συνέπειαν τὴν ἀπώλειαν ἢ τὴν ζημίαν τοῦ ἐπειδυθέντος κεφαλαίου τὸ κέρδος του περιέχει συγχρόνως καὶ ἀμοιβὴν διὰ τὴν ῥιψοκινδύνον εὐθύνην. Πῶς δέον νὰ χαρακτηρισθῶσι κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην τὰ λεγόμενα συγκυριακὰ κέρδη, (Konjunkturgewinne) ἦτοι τὰ κέρδη, τὰ ὁποῖα καρποῦνται οἱ ἐπιχειρηματαῖαι ἄνευ προσωπικῆς προσπαθείας, ἄνευ ἰδίας πρωτοβουλίας καὶ ἄνευ ῥιψοκινδύνου εὐθύνης, διότι ταῦτα ὅλως ἀνεξαρτήτως βουλευτικῶν ἐνεργειῶν καὶ διὰ τυχαίων γεγονότων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνεξάρτητα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐπιχειρηματίου, συσσωρεύονται εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν, οὕτως εἰπεῖν, λίττων ἐξ οὐρανοῦ:

Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν συγκυριακῶν κερδῶν διασαφίζεται διὰ τῶν κίτῳθι κλισιακῶν παραδειγμάτων.

1. Αἱ ἐπιχειρήσεις βιομηχανικοῦ τινος κλάδου χρησιμοποιοῦσι τοῦ λοιποῦ ἠλεκτρικὴν δύναμιν ἀντὶ ἀτμήρους. Ἐπιχειρηματίας τις τοῦ κλάδου τούτου ἔχει τὸ εὐτύχημα, ὅτι ἐγγύτατα τῶν ἐργοστασίων των ὑπάρχει πτῶσις ὕδατος, ἢ ἄλλη τις ὑδραυλικὴ δύναμις διαθέσιμος πρὸς παραγωγήν ἠλεκτρισμοῦ. Ἐντεῦθεν ὁ ἐπιχειρηματίας πραγματοποιεῖ ἔκτακτα κέρδη ἔναντι τῶν ἄλλων ἐπιχειρηματιῶν, οἱ ὅποιοι ἀναγκάζονται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς μεγαλυτέρας δαπάνας διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ἠλεκτρικῆς δυνάμεως.

2. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους τινὸς ὑπάρχει ξενοδοχεῖον, διὰ δὲ τῆς ἐγκαταστάσεως ἑναερίου σιδηροδρόμου, ὅστις ἄγει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, δημιουργεῖται νέον τουριστικὸν ῥεῦμα ἐκ τοῦ ὁποῖου ὁ ἰδιοκτῆτης προσπορίζειται ἔκτακτα κέρδη.

3. Εἰς τινὰ πρωτεύουσαν ἀποθνήσκει ἀπροόπτως ὁ ἀνώτατος ἄρχων. Καθιεροῦνται πένθος τῆς αὐλῆς ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας, τὰ δὲ εἰσέδημα ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐγκατεστημένα καταστήματα ὑφασμάτων πραγματοποιοῦν ἰδιαίτερα κέρδη ἔνεκα τῆς μεγάλης ζητήσεως πενθίμων ἐνδυμάτων.

4. Συνεπείᾳ τῆς ἐμφανίσεως σοβαρᾶς ἐπιδημίας γρίπης ζητοῦνται ὀρισμένα φάρμακα τόσον ἔντονα ὥστε οἱ φαρμακοποιοὶ εἰσπράττουν ἔκτακτα κέρδη.

τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τοῦ τόκου ὑπὸ τὴν κοινὴν ὄρολογίαν κέρδος τοῦ κεφαλαίου (Kapitalprofit) (=τόκος κεφαλαίου+κέρδος ἐπιχειρηματίου). Ἄλλὰ σὺν τῇ προόδῳ τῆς οικονομικῆς σκέψεως διαγιγνώσκεται ἡ διάφορος λογικὴ φύσις ἐκάστου στοιχείου καὶ τὸ πρόβλημα διχάζεται εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ δανειακοῦ τόκου καὶ τὸ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους. Ἡ ἀμέσως κατωτέρω ἀκολουθοῦσα πραγματεία ἐρευνᾷ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους. Ἡ ἀδρᾶ ἐπιχειρηματολογία, ἡ διαύγεια καὶ ἡ ὀρθότης τῶν θεωρητικῶν ἀπόψεων τοῦ σεβαστοῦ μου διδασκάλου Karl Diehl κείθουσιν ἀδιστακτικῶς περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ὑποστηριζομένης θεωρητικῆς φύσεως τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους κλπ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει πιστεύω ὅτι ἡ μετάφρασις τῆς προκειμένης διατριβῆς εἶναι ἀξιόλογος συμβολὴ εἰς τὴν σχετικὴν ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν.

5. Ἰδιαιτέρως θερμὸν θέρος προκαλεῖ μεγάλην κατανάλωσιν ζύθου καὶ ἀκολουθῶς αἱ βιομηχανίαι ζύθου προσπορίζονται ἐξαιρετικὰ κέρδη.

Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι εἰς τὰ ἀναφερομένα παραδείγματα δὲν δύναται νὰ γίνῃ συζήτησις περὶ ἰδικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἐπιχειρηματίου, εἰς τὴν ὅποιαν ὀφείλονται τὰ ἔκτακτα κέρδη. Διότι δὲν εἶναι ἡ βουλευτικὴ ἐνέργεια ἢ ἡ δρᾶσις ἢ ἡ πρωτοβουλία τῶν ἐπιχειρηματιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν τὰ κέρδη, ἀλλ' αἱ ἰδιαιτέρως εὐνοϊκοὶ συγκυρίαί, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προβλεφθῶσι καὶ αἵτινες εἶναι ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἐν τούτοις ὁμοῦς τὰ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2 τῶν μνημονευθέντων παραδειγμάτων δὲν ἀνήκουν εἰς τὸ ἐρευνώμενον θέμα, καθόσον δὲν πρόκειται περὶ κέρδους ἐπιχειρηματίου, ἀλλὰ περὶ διαφορικῆς προσόδου (Differentialrente).

Τὰ ἔκτακτα κέρδη εἰς ἀμφοτέρα τὰ παραδείγματα πηγάζουν ἐκ τῆς θέσεως τῶν ἀκινήτων καὶ συνδέονται μετὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐγγείου προσόδου. Εἰς τὰ ἄλλα παραδείγματα ἐνυπάρχει προφανῶς θεωρητικὴ τις δυσκολία. Ἐπειδὴ ἐν προκειμένῳ δὲν ἔχομεν οὐδενὸς εἶδους ἐργασίαν, δυοῖν θάτερον πρέπει νὰ συμβαίνει, ἢ τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου δὲν δύναται νὰ πηγάζῃ ἐκ τῆς παρεχομένης ἐργασίας ἢ θὰ ἔπρεπε παρὰ τῇ κατηγορίᾳ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου νὰ διακρίνωμεν καὶ τὴν κατηγορίαν τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους.

Ἡ οἰκονομικὴ θεωρία διετύπωσε πρὸς ὑπερνίκησιν τῆς δυσκολίας διυπόρους λύσεις, αἱ ὁποῖαι θ' ἀναπτυχθῶσι κριτικῶς ἐν τοῖς ἐπομένοις. Μετὰ τοῦ ζητήματος τῆς θέσεως τῶν συγκυριακῶν κερδῶν ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ εἰσοδήματος συνάπτεται στενῶς ἐπίσης καὶ τὸ δημοσιονομικὸν πρόβλημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐρευνηθῇ διὰ βρυχέων, ἢτοι ἐὰν τὸ λεγόμενον συγκυριακὸν κέρδος πρέπει νὰ ὑπαιχθῇ εἰς ἰδιαιτέραν φορολογίαν.

II.—Τὸ συγκυριακὸν κέρδος ὡς ἡ μόνη μορφή τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου (Böhm—Bawerk (1) καὶ Cassel).

Κατὰ τὸν Böhm—Bawerk τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου εἶναι μορφή ἐμφανίσεως τοῦ τόκου τοῦ κεφαλαίου. Ὅπως ὁ τόκος τοῦ κεφαλαίου ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς φυσικῆς διαφορᾶς τῆς ἀξίας μεταξὺ παρόντων καὶ μελλόντων οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, οὕτω καὶ ὡς πηγὴ τοῦ κέρδους τοῦ κεφαλαίου τῶν ἐπιχειρηματιῶν θεωρεῖται ἡ ἀγορὰ καὶ ἡ παραγωγικὴ χρησιμοποίησις τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν ἀπωτέρας τάξεως. Ἡ λειτουργία τὴν ὅποιαν ἀσχοῦν οἱ ἐπιχειρηματίαι καὶ ἐξ ἧς προσπορίζονται τὸ κέρδος τῶν ἐκ τοῦ κεφαλαίου, ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι οὗτοι ἀγοράζουσιν οἰκονομικὰ ἀγαθὰ ἀπωτέρας τάξεως, ἢτοι παραγωγικὰ μέσα, ὡς πρώτας ὕλας, ἐργαλεῖα, μηχανάς, τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐδάφους καὶ κυρίως ὑπηρεσίας ἐργασίας, τὰ ὁποῖα διαθέτουν διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς παραγωγῆς ὡς ἀγαθὰ πρώτης τάξεως, ὡς ἀγαθὰ καταναλώσεως (σ. 502), τοῦτο δὲ εἶναι τὸ κανονικὸν ἢ σύνηθες ἐπιχειρηματικὸν κέρδος.

1) Positive Theorie des Kapitals, 3. Aufl., 1. Halbband Innsbruck 1908.

Κατὰ τὸν Böhm—Bawerk ὑπάρχει ἐκτὸς τούτου καὶ ἰδιαίτερον ἢ ἔκτακτον κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου. Τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο ἐπιχειρηματικὸν κέρδος εἶναι τὸ λεγόμενον συγκυριακὸν κέρδος. Ὁ Böhm—Bawerk ἑξαιρεῖ π.χ. ὅτι διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκμεταλλεύσεως μιᾶς εὐνοϊκῆς συγκυρίας ἢ διὰ τῆς αἰσχροκεροῦς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ πωλητοῦ, ἰδιαίτερος τοῦ ἐργάτου, δύνανται νὰ πραγματοποιοῦνται ἔκτακτα κέρδη. Διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοιούτων λόγων θὰ προὔκαλεῖτο μεγαλύτερα μείωσις τῆς τιμῆς τῆς ἀγορᾶς ἔναντι τῆς συνήθους τοιαύτης, τοῦτο δὲ θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἐπίτευξιν ἑνὸς ἰδιαίτερου κέρδους, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ διακρίνηται κατὰ πᾶσαν σχέσιν τοῦ κανονικοῦ κέρδους τοῦ κεφαλαίου, διότι τοῦτο δὲν εἶναι γνήσιον κέρδος τοῦ κεφαλαίου καὶ ὀφείλει τὴν γένεσίν του εἰς ἄλλας εἰδικὰς αἰτίας. Κατὰ ταῦτα ἐνῶ τὸ σύνθηδες κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἢ τὸ κέρδος τοῦ κεφαλαίου παριστᾷ κέρδη ἐκ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τοῦ μέλλοντος ἐμπορεύματος, τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται εἰς χεῖρας τοῦ ἐπιχειρηματίου εἰς παρὸν ἐμπόρευμα ὠριμον πρὸς κατανάλωσιν, ἀντιθέτως ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἀσυνήθους κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, τὸ ὁποῖον εἶναι συγκυριακὸν κέρδος, πρόκειται περὶ ὄλως διαφόρου τινός, ἢτοι τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς συγκυρίας. Τοῦτο ἐμφανίζεται ὡς βραβεῖον διὰ τὴν ἐφευρετικότητα καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐν δεδομένη συγκυρίᾳ εὐνοϊκῶν εὐκαιριῶν (σ. 512). Τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο συγκυριακὸν κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου δὲν θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ. Ὁ ἀνταγωνισμὸς κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον θὰ ὑποβιβάσῃ τὸ κέρδος τοῦτο εἰς τὸ σύνθηδες ἐπίπεδον, τελικῶς δὲ τὸ κέρδος τοῦ κεφαλαίου θὰ κινήται ἐντὸς τῶν κανονικῶν ὁρίων τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας, ἣτις ἀποφέρει τὸν συνήθη τόκον τοῦ κεφαλαίου (σ. 513). Ὁ Böhm—Bawerk ἐπιστᾷ ζωηρῶς τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ προσωρινοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐκτάκτου κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, τὸ ὁποῖον δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς συγκυριακὸν κέρδος, καὶ προσθέτει διὸ ἡ παραγωγὴ, ἣτις ἀποφέρει ἀκριβῶς τὴν ἐλαχίστην χρησιμότητα δὲν ἀνέχεται ποσῶς τὸ συγκυριακὸν κέρδος (σ. 514).

Κριτικῶς ἐξετάζοντες τὴν θεωρίαν τοῦ Böhm-Bawerk δέον νὰ παρατηρήσωμεν διὸ ἰσχύει γενικῶς διὰ τὴν παρεμφερῆ ἀντίληψιν περὶ τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐν τῇ Κλασσικῇ Πολιτικῇ Οἰκονομίᾳ, ἢτοι τὸ πρόβλημα τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου τίθεται ἐξ ὑπαρχῆς ἐπὶ ἐσφαλμένης βάσεως, ὅταν τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου συγγέται μετὰ τοῦ τόκου τοῦ κεφαλαίου. Διότι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου μεταβάλλεται εἰς εἶδος προσόδου τοῦ κεφαλαίου καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐξαφανίζεται τὸ εἰδικὸν γνώρισμα τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἢτοι τὸ αὐστηρῶς προσωπικὸν στοιχεῖον τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἀπρόσωπον τόκον τοῦ κεφαλαίου.

Ὁ Böhm-Bawerk διαβλέπει τὴν δυσχέρειαν καὶ προσπαθεῖ νὰ παρακάμψῃ ταύτην παραδεχόμενος πρὸς τούτοις τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐκτάκτου ἢ ἀσυνήθους κέρδους, τὸ ὁποῖον κατ' οὐσίαν εἶναι συγκυριακὸν κέρδος. Ἄλλ' εὐθὺς ὡς παραδεχθῶμεν τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου μόνον ὡς συγ-

κυριακὸν πάλιν δὲν ἀναγνωρίζεται τὸ ἰδιάζον τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου θὰ ἦτό τι τὸ ἀσύνηδες, τὸ παροδικὸν καὶ πρόσκαιρον.

Ἡ κριτικὴ τῆς θεωρίας, ἣτις ἀντιλαμβάνεται τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου ὡς συγκυριακὸν τοιοῦτο, δέον πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν τοῦ ζητήματος· νὰ ἐπεκταθῇ καὶ ἐπὶ παρεμφεροῦς τινος θεωρίας, ἡ ὁποία παραδέχεται καὶ δὴ κατὰ τρόπον περισσύτερον σαφέστερον τῆς θεωρίας τοῦ Böhm - Bawerk τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου μόνον ὡς κέρδος συγκυριακόν. Ἡ θεωρία αὕτη διευτυπώθη ὑπὸ τοῦ Cassel.

Αἱ βυσικαὶ σκέψεις τοῦ Cassel (1) περὶ τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: Ἐν τῷ οἰκονομικῷ ἐλαττήριον τῆς δράσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου εἶναι ἡ ἐπιδίωξις τοῦ κέρδους, τὸ δὲ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου ἔγκειται εἰς τὸ ἐπὶ πλεόν ἀκαθάριστον προϊὸν ἐπὶ τῶν ἐξόδων, ἧτοι ὑπὲρ τὴν διαπίνην, ἣτις ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ διὰ τὴν συνεργασίαν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Ἐὰν αὐτὸς οὗτος ὁ ἐπιχειρηματίας ἐκτελῇ ἐν μέρει τὴν ἐργασίαν ἐργάτου ἢ καταθέτῃ κεφάλαιον ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, πρέπει νὰ ὑπολογίσῃ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν γενικῶς ἰσχυουσῶν τιμῶν τὴν δαπάνην διὰ τὴν σύμφοξιν τῶν συντελεστῶν τούτων τῆς παραγωγῆς, κατὰ ταῦτα δὲ ὅ,τι μένει ὑπόλοιπον ἀντιπροσωπεύει τὸ πραγματικὸν κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται τοῦτο ὡς καθαρῶς διαφορικὸν κέρδος (Differentialgewinn), τὸ ὁποῖον ἀπορρέει ὡς συνέπεια ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐξόδων εἰς τὰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις· ἀλλὰ οὕτω ὀριζόμενον τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου θὰ περιεῖχε πρὸς τούτοις στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχουν κατὰ προσέγγισιν ὀρισμένην τιμὴν καὶ τῶν ὁποίων αἱ τιμαὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξισωθοῦν πρὸς τὰ ἔξοδα καὶ νὰ καλυφθοῦν κανονικῶς ὑπὸ τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων.

Ὁ Cassel ὑπολογίζει ἐπίσης εἰς τὰ στοιχεῖα ταῦτα καὶ τὴν προσωπικὴν ἐργασίαν τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ δὴ ἐν τῇ ἰδιότητι του ὡς ἐπιχειρηματίου, ἧτοι τὴν δρᾶσιν του διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ διεύθυνσιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐπειδὴ ἡ ἐργασία αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντικατασταθῇ δι' ἀμοιβομένης ἐργασίας ὑπαλλήλων, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν καὶ τὴν ἐργασίαν ταύτην εἰς τὰ ἔξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως, διότι τὸ παράδειγμα τῶν ἀνώνυμων ἐταιριῶν δεικνύει ὅτι καὶ ἡ ἀνωτάτη διεύθυνσις μιᾶς ἐπιχειρήσεως θὰ ἠδύνετο νὰ ἐνεργηθῇ διὰ προσώπου εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἀμειβομένου. Κατὰ ταῦτα ὑπάρχει τιμὴ εἰς βῆθ τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν τοῦ ἐπιχειρηματίου εἰς τὰς οἰκονομικῶς ἐξειλιγμένας χώρας. Ἡ τοιαύτη τιμὴ ἀκολουθεῖ τοὺς συνήθεις κανόνας διαμορφώσεως τῶν τιμῶν ἐν τῷ συστήματι τοῦ Cassel. Ὁ σπουδαιότερος προσδιοριστικὸς λόγος τῆς τιμῆς τῆς ὑπὸ τοῦ

1) Πρβλ. G. Cassel, *Theoretische Sozialökonomie* 4 Aufl. Leipzig 1927 καὶ K. Diehl *Ueber Cassels System der theoretischen Sozialökonomie. im Weltwirtschaft. Arch. Bd. 27 & 28.*

ἐπιχειρηματίου παρεχομένης ὑπηρεσίας εἶναι ἡ σχετικὴ σπανιότης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ζήτησιν τῶν προσώπων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἱκανὰ διὰ τὸ λειτούργημα τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἢτοι τὰ προσδιοριστικὰ αἴτια τῆς τιμῆς ταύτης· εἶναι βασικῶς τὰ αὐτὰ μετὰ τῶν τοῦ ἐργατικοῦ μισθοῦ καὶ συνεπῶς ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας τοῦ ἐπιχειρηματίου δεόν νὰ συνυπολογισθῇ εἰς τὸ γενικὸν κοστολόγιον τῆς ἐπιχειρήσεως. Κατὰ ταῦτα ἐὰν ἐπιχειρηματίας τις πραγματοποιῇ ἐτησίως ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπιχειρήσει καθαρὸν κέρδος 30.000 μάρκα, ἀλλ' ὅστις ὡς διευθυντὴς ἀνωνύμου ἐταιρίας θὰ ἐλάμβανεν 20.000, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναγράψῃ ὡς καθαρὸν κέρδος μόνον 10.000 μάρκα.

Ὁ Cassel θέλει νὰ συνυπολογίσῃ εἰς τὰ ἔξοδα τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τὸ δευτέρον στοιχεῖον τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἢτοι τὸν κίνδυνον. Ἐκαστος ἐπιχειρηματίας πρέπει νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὸ κοστολόγιόν του καὶ κίνδυνόν τινα. «Ἐφ' ὅσον ὁ κίνδυνος μιᾶς ἐπιχειρήσεως συνίσταται εἰς τὸν ἐσφαλμένον ὑπολογισμόν τῶν ἐξόδων εἶναι αὐτονόητον, ὅτι οὗτος δεόν νὰ ὑπολογισθῇ ὡς ἰδιαίτερον κονδίλιον εἰς τὸ κοστολόγιον. Ἄλλ' ἰσχύει προφανῶς τὸ αὐτὸ διὰ τὸν κίνδυνον ἐκ τοῦ ἀναποφεύκτου περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως ἢ τῆς πτώσεως τῆς τιμῆς· ὑπὸ κανονικὸς συνθήκας πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ τοιαύτη τιμὴ, ἣτις νὰ καλύπτῃ τυχαίας ζημίας τοιοῦτου εἶδους, ὥστε κατὰ μέσον ὄρον διὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα ἢ πράγματι πραγματοποιηθεῖσα τιμὴ νὰ ἐξαρκῇ πρὸς κάλυψιν ὅλων τῶν πραγματικῶν ἐξόδων» (σελ. 158). Μόνον μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δύο τούτων στοιχείων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν Cassel δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων καὶ δεόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πραγματικὰ ἔξοδα, δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸ εἰσερχόμενον περίσσειμα τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς καθαρὸν κέρδος. «Τὸ κέρδος τοῦτο τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀνταποκρίνεται πιστῶς εἰς τὸν ὄρισμόν μας περὶ τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου ὡς ἢ ἐπὶ πλέον διαφορὰ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐσόδου ἐπὶ τῶν ἐξόδων, διότι ἐν τούτῳ ἀφηρέθησαν ὅλα τὰ κονδύλια, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῶν ὡς ἔξοδα» (σελ. 157).

Ἐνῶ κατὰ τὸν Cassel τὸ τακτικὸν κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῇ τοιοῦτο, ἀλλὰ δεόν νὰ νοηθῇ ὡς στοιχεῖον τῶν ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ὡς μισθὸς τῆς ἐργασίας τοῦ ἐπιχειρηματίου, οὗτος παραδέχεται περαιτέρω τὸ λεγόμενον καθαρὸν κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἄλλὰ τὸ καθαρὸν τοῦτο κέρδος δὲν εἶναι οὐδὲν ἄλλον ἢ συγκυριακὸν κέρδος: «ὅτι δὲ συναντᾶται πράγματι τοιοῦτον ἐπιχειρηματικὸν κέρδος δὲν ὑπάρχει οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ· καταδηλοῦται δὲ τοῦτο ἰδιαίτερος ὅτιαν αἱ ἀνώνυμοι ἐταιρίαι, αἱ ὁποῖαι ἀμείβουν λίαν ἱκανοποιητικῶς τοὺς διευθυντὰς καὶ τὰ διοικητικὰ τῶν συμβούλια καὶ δημιουργοῦν ἀποθέματα διὰ διαφόρους σκοπούς, δὲν ἀπολαμβάνουν μόνον τὸν τόκον τοῦ μετοχικοῦ των κεφαλαίου, ἀλλὰ διανέμουν καὶ ἔκτακτα μερίσματα. Ἄλλὰ βεβαίως τὸ καθαρὸν ἐπιχειρηματικὸν κέρδος εἶναι σημαντικὸν μόνον εἰς σπανίας σχετικῶς περιπτώσεις» (σελ. 157). Οὗτος τονίζει ἰδιαίτερος ὅτι τὸ καθαρὸν ἐπιχειρηματικὸν κέρδος ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ συμπτώσεις; «Τὸ καθαρὸν κέρδος τοῦ

ἐπιχειρηματίου δὲν εἶναι τι τὸ ὑποκείμενον εἰς γενικὸν τινα κανόνα, ἀλλὰ τὸ εἰδικὸν μιᾶς ἐκάστης ἐπιχειρήσεως· τοῦτο εἶναι συχνὰ τὸ ἀποτέλεσμα τυχαίων γεγονότων ὡς π. χ. τῆς εὐνοϊκῆς δι' ὠρισμένην ἐπιχείρησιν καταναλώσεως, τὴν ὁποίαν ὁ ἐπιχειρηματίας δὲν ἐπηρέασεν οὐδόλως. Τοῦτο ποικίλει συνήθως κατὰ τὴν διακύμανσιν τοῦ σχετικοῦ οἰκονομικοῦ κλάδου. Κατὰ τὰ ἄλλα τοῦτο βραϊζεται ἐπὶ τῆς προνομιακῆς θέσεως τὴν ὁποίαν ἡ ἐπιχείρησις κατέκτησεν κατὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κατεύθυνσιν» (σελ. 157).

Κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου ἡ περὶ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους θεωρία τοῦ Cassel εἶναι σφαλερὰ, διότι αὕτη δὲν ἐρμηνεύει οὐδόλως τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν φύσιν τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἐνῶ ὁ Cassel ἀντιλαμβάνεται λίαν ὀρθῶς τὴν ἔννοιαν τῆς κεφαλαιοκρατικῆς ἐπιχειρήσεως ἐγκειμένην ἐν τούτῳ, ὅτι αὕτη ἐπιδιώκει κέρδος καὶ ὅτι τοῦτο προκύπτει μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐξόδων, ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ συνυπολογίσωμεν εἰς τὰ ἔξοδα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐργασίας, τοῦ ἐπενδυθέντος κεφαλαίου κλπ. περαιτέρω καὶ τὰ ἔξοδα διὰ τὴν εἰδικὴν λειτουργίαν τοῦ ἐπιχειρηματίου, διότι ἡ λειτουργία τοῦ ἐπιχειρηματίου δέον νὰ ἐκδηλωθῇ ἀκριβῶς ἐν τούτῳ, ὅτι ἐπιτυγχάνεται καὶ περίσσευμά τι πέραν τῶν πραγματοποιηθέντων ἐξόδων.

Ἄντι δύνανται ὑπὸ ὠρισμένας περιστάσεις νὰ ὑπολογισθῇ εἰς τὰ ἔξοδα καὶ ὠρισμένη ἐργασία τοῦ ἐπιχειρηματίου τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ ἄλλου εἶδους ἐργασίας καὶ οὐχὶ περὶ τῆς εἰδικῆς δράσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ὁ Cassel ὑποστηρίζει περαιτέρω ὅτι ὑπὸ κανονικὰς συνθήκας πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ τιμὴ, ἣτις νὰ καλύπτῃ τὰ ἔξοδα, καὶ διὰ τὴν παρέκκλισιν ἐκ τούτων δέον νὰ συνυπολογισθῇ καὶ ὁ κίνδυνος ὡς στοιχεῖον τῶν ἐξόδων, παραγνῶριζει πάλιν πλήρως τὴν φύσιν τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, διότι τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐπιτυχοῦς κερδοσκοπίας, ὅπως καὶ ἐξ ἀντιθέτου ἐμφανίζεται ἡ ζημία ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας. Ἀποχωρίζοντες τὸν κίνδυνον τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀφαιρεῖται ἀκριβῶς ὅτι εἶναι οὐσιῶδες στοιχεῖον τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ὁ ὑπὸ τοῦ Cassel ἐπιχειρούμενος παραλληλισμὸς πρὸς τὰς ἀωνύμους ἐταιρίας δὲν θίγει τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος. Ἐν τῇ περιπτώσει τῆς ἀωνύμου ἐταιρίας ἀποχωρίζεται μέρος τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τοὺς ἐπιχειρηματίας, ἤτοι εἰς τοὺς μετόχους καὶ καταβάλλεται ὑπὸ μορφήν μισθῶν εἰς τοὺς διευθύνοντας τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐξαρτᾶται λοιπὸν ἐκ τῆς εἰδικῆς ὀργανώσεως τῆς ἀωνύμου ἐταιρίας ὅτι ἐν προκειμένῳ μέρος τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου προκαταβάλλεται ὑπὸ τὴν μορφήν σταθερῶν ἀποδοχῶν εἰς ὠρισμένα πρόσωπα, ἀλλὰ τὸ μέγιστον τμῆμα διανέμεται μεταξὺ τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἤτοι τῶν μετόχων.

Ἄντιθέτως δὲ ὅτι ὁ Cassel θεωρεῖ ὡς εἰδικὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους χαρακτηρίζει ἄριστα τὴν ἰδιορρυθμίαν τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου, διότι σύμφωνα μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐπιχειρηματίου

οὗτος παρακολουθεῖ τὴν συγκυρίαν καὶ προσαρμόζει τὴν ὅλην ἐπιχείρησίν του πρὸς τὰς προσδοκωμένας φάσεις τῆς συγκυρίας. Κατὰ τοῦτο δὲ δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸν χαρακτήρα τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους, διότι ἡ ἀνοδος καὶ ἡ πτώσις τῶν διακυμάνσεων τῆς οἰκονομικῆς ἐξελίξεως, εἶναι τυπικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς, διὰ τοῦτο δὲ μέρος τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως ἀναφέρεται εἰς τὴν κατὰ τὸ δυνατόν παρακολούθησιν τῶν ἐναλλαγῶν τούτων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, διότι ἄλλως ἡ ἐπιχείρησις θὰ ἐπραγματοποιεῖ ζημίαν ἀντὶ κέρδους. Αἱ οἰκονομικαὶ ἐναλλαγαὶ εἶναι δυναταὶ καὶ ὑπὸ τὴν συνήθη ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ὁ δὲ ἐπιχειρηματίας ὀφείλει νὰ προσαρμοσθῆ πρὸς αὐτάς. Τὰ ὅλως διαφόρως σχηματιζόμενα ἰδιαίτερα κέρδη, τὰ ὁποῖα ἀνέφερα εἰς τὰ πρόσθεν παραδείγματα, δὲν ἐνάγονται ποσῶς εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους, ἐπίσης δὲ οὔτε εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους, διότι ὡς ἐλέχθη ἤδη πᾶν ἐπιχειρηματικὸν κέρδος εἶναι συγχρόνως καὶ συγκυριακὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ δέον τὰ ἰδιαίτερα ταῦτα κέρδη νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν γενικὴν κατηγορίαν τῶν τυχαίων, τυχηρῶν καὶ κερδοσκοσκοπικῶν κερδῶν. Περὶ τούτου θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω, ἤδη δὲ προχωρῶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἄλλης τινὸς ἰδιορρυθμίου θεωρίας περὶ τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους, ἥτοι τῆς ἔρμηνείας τούτου ὡς οἰονεὶ προσόδου.

III. Τὸ συγκυριακὸν κέρδος ὡς οἰονεὶ πρόσσδος (Quasi - Rente) (Marshall) (1).

Ὁ Marshall ὑποστηρίζει τὴν γνώμην ὅτι τὸ συγκυριακὸν κέρδος δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἐπιχειρηματικὸν τοιοῦτον. ἄλλ' ὡς οἰονεὶ πρόσσδος. Ὁ Marshall ὑποδεικνύει τὰ κέρδη, τὰ ὁποῖα προσπορίζονται τόσον οἱ παραγωγοὶ ὅσον καὶ οἱ καταναλωταὶ ἐκ τυχαίων καὶ ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς των γεγονότων καὶ ἐκ τῶν ἐναλλαγῶν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Οὗτος ὁμιλεῖ ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ κέρδους τῶν καταναλωτῶν περὶ προσόδου αὐτῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους τῶν παραγωγῶν περὶ οἰονεὶ πρόσσδου αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα πρόκειται περὶ κερδῶν, τὰ ὁποῖα, ὅπως φρονεῖ ὁ Marshall, πηγάζουν ἀπὸ εὐκαιρίας ἢ Environment ἢ τέλος ἀπὸ τὰς συγκυρίας. Οὗτος ἐξαίρει λίαν ἐντόνως διὰ τὴν φύσιν τῶν συγκυριακῶν κερδῶν, ὅτι ταῦτα εἶναι κατὰ κανόνα πλήρως ἀνεξάρτητα τῆς δράσεως ἢ τῆς ἀμελείας τοῦ ἐπιχειρηματίου (independent of the will of the owner, of his activity and his remissnis», (σελ. 201).

Ὁ Marshall ἐρμηνεύει τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς οἰονεὶ πρόσσδου τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀντιπαραθέτων εἰς αὐτήν τὴν οἰονεὶ πρόσσδον τοῦ βιοτέχνου, τοῦ καλλιτέχνου. Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ εισοδήματος τοῦ ἐπαγγελματίου, βιοτέχνου, καλλιτέχνου κλπ. εἶναι ἀμοιβὴ τῆς προσπαθείας του καὶ μόνον

1) Principles of Economics, Vol. I, 3. Aufl., London 1895.

ελάχιστον τμήμα τούτου δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς οἰονεὶ πρόσοδος. Τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως προκειμένου περι τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἐνταῦθα ἡ οἰονεὶ πρόσοδος συγκρινομένη πρὸς τὴν ἔσοδον ἐκ τῆς ἰδίας ἐργασίας εἶναι ἀντιθέτως ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ. Τοῦτο δὲ διότι ὅλαι αἱ ἐπιχειρήσεις ὑπόκεινται εἰς τοιαύτας διακυμάνσεις, ὅσπερ ὁ ἴδιος ὁ ἐπιχειρηματίας ἐκτιμᾷ πολὺ μετρίως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐργασίαν ἔναντι τῶν διακυμάνσεων τούτων.

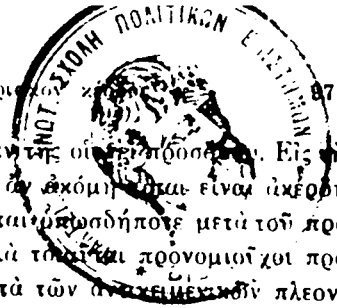
«The quasi-rent which the undertaker of business on a large scale gets from the capital, invested in his business is so great and liable to such violent fluctuations from a considerable negative to a large positive quantity, that he often thinks very little of his own labour in the matter» (σ. 705).

Ἐν τῇ συναφεΐᾳ ταύτῃ ὑποδεικνύει ἰδιαίτερος τὰς συγκυρίας καὶ διασαφίζει ὅτι ἡ οἰονεὶ πρόσοδος ἔξαρτᾶται πολλάκις ἐκ τῶν συγκυριῶν (').

«The quasi-rent of a particular business is often very much affected by changes in its industrial environment and opportunity or conjuncture» (σ. 703).

Ἡ ἔννοια τῆς οἰονεὶ πρόσοδου ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ Marshall φαίνεται μοι νὰ εἶναι ἐπικίνδυνος εὐρυνσις τῆς ἔννοιᾶς τῆς πρόσοδου. Ἐξ αἰτίας δὲ τοῦ λόγου τούτου ὀφείλω ν' ἀπορρίψω τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους ὡς οἰονεὶ πρόσοδου. Χάριν τοῦ σχηματισμοῦ σαφῶν ἔννοιῶν ἡ ἔννοια τῆς πρόσοδου πρέπει νὰ περιορισθῆ ἐπὶ τῆς ἐγγείου πρόσοδου. Ἡ ἀναλογία, καθ' ἣν εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις πρόκειται περὶ τοῦ ἐπιλεγόμενου αὐτομάτου κέρδους (unverdienter Gewinn), ὡς καὶ ἡ περαιτέρω ἀναλογία καθ' ἣν καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἔχομεν κέρδος δυνάμει φυσικῶν ποιότητων (natural qualities) δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μᾶς παρασύρῃσι καὶ νὰ ὑπαγάγωμεν δύο βασικῶς διάφορα φαινόμενα, ὡς ἡ πρόσοδος τοῦ

1) Ἡ παρὰ τῷ Marshall ἔννοια τῆς οἰονεὶ πρόσοδου ἐκτείνεται προφανῶς πέραν τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους καὶ περιλαμβάνει περαιτέρω καὶ ἄλλα οἰκονομικὰ φαινόμενα, ἀλλ' οὗτος θέλει ἀναμφιβόλως νὰ συνυπονοῆ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτης καὶ τὸ συγκυριακὸν κέρδος. Καίτοι ὁ Knolle ἐν τῇ διατριβῇ του «Τὸ Συγκυριακὸν κέρδος ἐν σχέσει πρὸς τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου» Jena 1931, ἰσχυρίζεται ὅτι εὐρίσκονται ἐν ἀδίκῳ οἱ χαρακτηρίζοντες τὴν οἰονεὶ πρόσοδον ὡς συγκυριακὸν κέρδος καὶ ἀμφισβητεῖ περαιτέρω ὅτι ὑπάρχει ταυτότης μεταξὺ τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους καὶ τῆς οἰονεὶ πρόσοδου τοῦ Marshall, ἐν τούτοις νομίζω ὅτι τὰ πρόσθεν ἀναφερθέντα χωρὶς ἐκ τοῦ Marshall δὲν ἀφήνουν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι τὸ συγκυριακὸν κέρδος ὑπάγεται εἰς τὴν οἰονεὶ πρόσοδον, ἂν καὶ ἡ ἔννοια τῆς οἰονεὶ πρόσοδου εἶναι πῶς εὐρύτερα. Ἐκτὸς τούτου ὁ ἴδιος ὁ Knolle ὁμολογεῖ ὅτι αἱ ἀπόψεις τοῦ Marshall εἶναι ἀσαφεῖς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου· «ἡ ἐξήγησις τῆς ἀβασανίστου ἰσομοιώσεως τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους πρὸς τὴν οἰονεὶ πρόσοδον εὐρίσκεται μόνον εἰς τὸ γεγονός, ὅτι αἱ ἐν μέρει ἀσαφεῖς, πολλάκις μάλιστα καὶ ἀνεπιφαινεταὶ ἀπόψεις τοῦ Marshall φαίνονται συχνάκις ὑποστηρίζουσαι τοιαύτην ἐκδοχὴν. Προβλ. Redwers Opie, Die Quasirente in Marshall Lehrgebäude, Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik, Tübingen 1928, Bd. 60 σελ. 267. (Βλ. καὶ Σίδερην εἰς «Ἀρχεῖον Καλιτσουνάκι» τόμ. 16, 1936).

ἑδάφους καὶ τὰ ἄλλα φαινόμενα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς οἰονομικῆς προσόδου. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν οἰονομικῶν προσόδων, καὶ ὡς ἐκδομὴ ἔχει εἶναι ἀκέρωτος, πρόκειται περὶ κερδῶν τὰ ὁποῖα συνδέονται ἀποσπαστικῶς μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ λήπτου τῆς οἰονομικῆς προσόδου. Ἀλλὰ τὰ ἄλλα πρόνομιοιχοι προσωπικαὶ θέσεις δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μετὰ τῶν ἀνεξαρτητοῦν πλεονεκτημάτων τῆς ποιότητος τοῦ ἑδάφους. Πρὸς τούτους ὑπάρχει περαιτέρω καὶ ἡ ἐξῆς διαφορὰ: κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Marshall εἰς τὰς οἰονομικὰς προσόδους πρόκειται περὶ μεταβατικῶν ἢ προσωκαίρων προσόδων, ἐνῶ τούναντίον ἐν τῇ ἑγγείῳ προσόδῳ ἔχομεν μόνιμον φαινόμενον. Τὸ γνωστὸν παράδειγμα τοῦ Marshall τῆς οἰονομικῆς προσόδου ὅτι βιομηχανός τις χρησιμοποιεῖ εἰδικὰς μηχανὰς διὰ τὸν ἀνταγωνισμόν καὶ δι' αὐτῶν ἐπιτυγχάνει ἔκτακτα κέρδη ἀποδεικνύει πόσον πεπλανημένη πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀναλογία πρὸς τὴν ἑγγειονομικὴν προσόδον, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοιαῦτα προσωπικὰ καὶ παροδικὰ ἔκτακτα κέρδη.

Ἐπίσης ὁ Nicholson φρονεῖ ὅτι ἡ οἰονομικὴ προσόδος χαρακτηρίζεται ὀρθότερον ὡς συγκυριακὸν κέρδος (1).

VI.—Τὸ συγκυριακὸν κέρδος ὡς τυχαῖον κέρδος.

Νομίζω ὅτι ἡ ὀρθότερα λύσις εἶναι νὰ ὑπαχθῇ τὸ συγκυριακὸν κέρδος, ὅπως τοῦτο ἐμφανίζεται εἰς τὰ ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας ἀναφερθέντα παραδείγματα, ἐξαιρέσει τῶν ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2, εἰς τὴν μεγάλην κατηγορίαν τῶν τυχαίων καὶ τυχηρῶν κερδῶν. Πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ διακρίνωμεν δύο βασικῶς διάφορα εἶδη συγκυριακῶν κερδῶν διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς σαφήνειαν. Τὸ σήνηθες συγκυριακὸν κέρδος δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου, διότι ἐν τῇ κεφαλαιοκρατικῇ οἰκονομίᾳ τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν ἐναλλαγῶν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ὥστε τὸ γνώρισμα τῆς συγκυρίας πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς οὐσιώδης χαρακτηριστικὸν τῆς ἐννοίας τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Διότι ὁ ἐπιχειρηματίας μεταξὺ τῶν ἄλλων καθηκόντων του ὀφείλει περαιτέρω νὰ παρακολουθῇ ἀδιαλείπτως τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐναλλαγῶν καὶ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐπιχείρησίν του συμφῶνως πρὸς τὰς διαμορφωθησομένας συγκυρίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ συγκυρίαὶ αὗται περιέχουσι κατὰ μέγα μέρος ἀπρόβλεπτα καὶ ἀκινήριστα στοιχεῖα τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐπηρεάζεται συγκυριακῶς. Ἐναντι τῶν κερδῶν τοῦ ἐπιχειρηματίου ἴστανται αἱ ζημίαι αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται ὁσάκις αἱ συγκυρίαὶ ἐξ αἰτίας οἰωνομικῶν λόγων ἐξελίθουσιν διαφόρως ἢ ὅπως προέβλεψε ταύτας ὁ ἐπιχειρηματίας.

Κατὰ ταῦτα διάκρισις μεταξὺ τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τοῦ συγκυριακοῦ τοιοῦτου κέρδους εἶναι ἀδύνατος. Τοῦ συγκυριακοῦ τού-

1) J. Shield Nicholson, Principles of Political Economy, New York 1893, σελ. 414.

του κέρδους, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου, δέον νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐν τῇ στενῇ ἐννοίᾳ ἔξωοικονομικὰ συγκυριακὰ κέρδη. Συγκυριακὰ κέρδη ἐν τῇ στενῇ ἐννοίᾳ νοοῦνται τοιαῦτα, οἷα ἔχαρακτήρισα δι' ἐνίων παραδειγμάτων ἐν τοῖς πρόσθεν, ἢτοι ἐὰν ἔνεκεν ἐπιδημίας ἢ ἔνεκεν αἰφνιδίου πένθους, ἢ ἔξ αἰτίας οἰουδήποτε φυσικοῦ γεγονότος· κ.λ.π. ὠρισμένοι κύκλοι προσώπων προσπορίζονται ιδιαίτερα κέρδη. Τὰ τοιαῦτα συγκυριακὰ κέρδη δὲν ἔχουν οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου, διότι καὶ πρόσωπα τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἐπιχειρηματῆαι δύνανται νὰ ἐπωφεληθῶσι τοιαῦτα συγκυριακὰ κέρδη. Ἐπίσης οἱ καταναλωταὶ δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι συγκυριακὰ κέρδη, ἐκ π. χ. αἱ τιμαὶ ὠρισμένων γεωργικῶν προϊόντων πίπτουν συνεπείᾳ πλουσίας παραγωγῆς. Ὡσαύτως καὶ οἱ ἐργάται δύνανται νὰ ἀπολαύσωσιν συγκυριακὰ κέρδη, ἐὰν π. χ. ἐκ τῆς πτώσεως χιόνος ἐπιχειροῦνται μεγάλαι ἐργασίαι, αἱ ὅποια παρέχουν εὐκαιρίαν ἐργασίας εἰς ὠρισμένους ἐργάτας· τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν συγκυριακῶν κερδῶν πρέπει νὰ ὑπαχθῆ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν μετὰ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν ἔξωοικονομικῆς φύσεως. Ταῦτα συμπίπτουν μετὰ τῶν τυχαίων, τυχηρῶν καὶ κερδοσκοπικῶν κερδῶν. Ἐνῶ τὸ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τὸ μετ' αὐτοῦ συνδεδόμενον συγκυριακὸν ἐπιχειρηματικὸν συνεχεται μετὰ τῆς λειτουργίας τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐν τῇ ἰδιωτικῇ κεφαλαιοκρατικῇ οἰκονομίᾳ, ἀντιθέτως τὰ ἀσυνήθη συγκυριακὰ κέρδη τοῦ ἄλλου εἴδους συναντιῶνται ὑπὸ οἰανδήποτε οἰκονομικὴν τάξιν, ἢ ἐποῖα ἀναγνωρίζει γενικῶς ἰδιωτικὸν δικαίωμα ἰδιοκτησίας. Ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσιν ἰδίαν οἰκονομικὴν κατηγορίαν, ἀλλ' ἔχουσι τὸν χαρακτήρα τοῦ τυχαίου καὶ ἐξαρτῶνται ἔξ ἔξωοικονομικῶν αἰτιῶν.

Θεωρῶ ὄχι μόνον περιττόν, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον νὰ δημιουργήσωμεν ἰδιαιτέραν κατηγορίαν συγκυριακοῦ κέρδους. Διότι ἢ εἶναι τὸ ἐπιλεγόμενον συγκυριακὸν κέρδος μόνον ἐπιχειρηματικὸν τοιοῦτον, τὸ ὅποιον καθορίζεται πάντοτε συγκυριακῶς, ἄρα συμπεριλαμβάνει ἐν αὐτῷ καὶ τὴν ἐννοιαν τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους, ἢ τὸ λεγόμενον συγκυριακὸν κέρδος στηρίζεται ἐπὶ ἔξαιρετικῶν περιπτώσεων, ὅτε καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν γενικὴν κατηγορίαν τῶν τυχαίων καὶ τυχηρῶν κερδῶν. Δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀξίαν νὰ δημιουργοῦνται διὰ τὰ καθ' ἕκαστον κέρδη, τὰ ὅποια ὑπάρχουν ἐν τῇ κεφαλαιοκρατικῇ οἰκονομίᾳ ἢ γενικώτερον ἐν τῇ ἀτομοκρατικῇ τοιαύτῃ, ἰδίας ἐννοιαὶ καὶ κατηγορίαι. Οὕτω γίνεται ἔσχατως λόγος περὶ καρτελλιακῶν κερδῶν.

Ὁ Halm (1) χαρακτηρίζει ὡς καρτελλιακὰ κέρδη ἐκεῖνα «τὰ ὅποια ὑπερβάλλοντα τὸ ὑπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἀναμενόμενον κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου ὀφείλουσι τὴν γένεσίν των εἰς τὴν μονοπωλιακὴν διαμόρφωσιν τῆς προσφορᾶς (σπανίως δὲ τῆς ζητήσεως)». Ἀλλὰ καὶ τὸ λεγόμενον καρτελλιακὸν κέρδος δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἐπιχειρηματικὸν κέρδος

1) Georg Halm, Der Kartellgewinn, Schriften des Vereins für Sozialpolitik, 180 Band, München 1930, σελ. 3.

συνεχόμενον μετὰ τῆς ὀργανώσεως τῶν ἐπιχειρηματιῶν, δι' ἧς ὀργανωτικῆς μορφῆς τῶν ἐπιχειρήσεων δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ὠρισμένον εἶδος ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους.

Ἴδῃ πρὸ πολλοῦ ὁ Senior ὠμίλησε λίαν ἐπιτυχῶς περὶ τῶν λεγομένων τυχαίων κερδῶν (fortuitous profit). Ἐννοεῖ δὲ τὰ ἔξαιρετικά πλεονεκτήματα (sur plus avantages), τὰ ὁποῖα δύνανται ἐνίοτε νὰ ἐπιτευχθῶσι διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως ὑπὸ τοῦ κεφαλαιούχου κεφαλαίου, ἀφοῦ ὑπελογίσθη προηγουμένως πλήρης συμψηφισμὸς διὰ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον οὗτος διατρέχει καὶ δι' ὅλας τὰς θυσίας τὰς ὁποίας ὑπέστη.

«Τοιαῦτα εἶναι τὰ τυχεῖα κέρδη κατόχων ἐπιχειρήσεων ὑλικοῦ πόλου κατὰ τὴν ἔκρηξιν ἀπροσδοκῆτων ἐχθροπραξιῶν, ἢ τῶν κατόχων ἀποθεμάτων πενθίμου μετάξεως κατὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον μέλους τινὸς τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Τοιοῦτον κέρδος θὰ ἦτο ἐπίσης τὸ ἔκτακτον κέρδος ἐνὸς μεταλλεργάτου, ὅστις ἤθελεν ἐξαγάγει ἀργυρον ἀντὶ χαλκοῦ» (1).

Ἄσάτως ὁ Seligman ὀνομάζει τὰ ἰδιαίτερα συγκυριακὰ κέρδη τυχεῖα κέρδη. «Τὰ σποραδικὰ κέρδη» τῶν ὁποίων αἰτία εἶναι ἡ τύχη ἢ ἡ σύμπτωσης (σελ. 347), θὰ ἔπρεπε νὰ διακρίνωνται «τοῦ συνήθους κέρδους» καὶ «τοῦ κερδοσκοπικοῦ τοιοῦτου» (2).

Υ.—Τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν.

Ἐν τῇ δημοσιονομικῇ βιβλιογραφίᾳ προβάλλεται πολλαπλῶς ἡ ἀξίωσις περὶ φορολογίας τῶν ἐπιτευχθέντων συγκυριακῶν κερδῶν, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἰδιαίτερώς ὡς κατάλληλον καὶ σπουδαῖον φορολογικὸν ἀντικείμενον. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν φορολογίαν τῶν συγκυριακῶν κερδῶν ἐκκινοῦσι συνήθως ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ J. St. Mill ἀξιοθεήσεως φορολογίας τῆς ἀκερδῆτου προσόδου (unearned increment), ἧτοι τῆς ἀπαιτήσεως περὶ φορολογίας τῆς ἀκερδῆτου αὐξήσεως τῆς ἀξίας τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν οἰκοπέδων. Ὅπως εἰς τοὺς φόρους ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας φορολογεῖται τὸ ἀκερδῆτον κέρδος τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ ἐδάφους, οὕτω πρέπει ν' ἀναπτύξωμεν περαιτέρω τὴν σκέψιν τῆς τοιαύτης φορολογικῆς πολιτικῆς καὶ νὰ ἐπεκτείνωμεν ταύτην καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀκερδῆτων κερδῶν καὶ πρὸ παντὸς ἐπὶ τῶν συγκυριακῶν κερδῶν.

Πρῶτος ὁ Schäffle (3) διετύπωσε τὴν ἀξίωσιν περὶ φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. Οὗτος ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ τύχη καὶ ἡ συγκυρία εἶναι ἰσχυρὰ ἐλατήρια ὑπὸ τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν τάξιν. Ἐν προκειμένῳ πρόκειται περὶ τυχηρῶν κερδῶν, τὰ ὁποῖα ὡς ἔκτακτα εἰσοδήματα διαφεύγουσι τὴν ἄμεσον φορολογίαν. Ἀλλὰ τὸ τυχηρὸν κέρδος εἶναι

1) Nassau William Senior, Political Economy London 1850 σελ. 130.

2) E. R. A. Seligman, Grundsätze der Sozialökonomie, γερμ. μεταφ. von Ivo Kornfeld, Jena 1930, σελ. 345.

3) Alb. Schäffle, Die Grundsätze der Steuerpolitik und die schwebenden Finanzfragen Deutschlands und Oesterreichs. Tübingen 1880 σελ. 510.

ιδιαιτέρως ικανὸν φορολογήσιμον τμήμα τοῦ εἰσοδήματος (σελ. 548). Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Schäffle ἀξιοῖ ὡς συμπλήρωμα τῶν λοιπῶν φόρων τὴν θέσπισιν εἰδικῆς φορολογίας, δι' ἧς νὰ φορολογῶνται τοιαῦτα ἰδιαίτερα ἔκτακτα κέρδη (σελ. 551).

Πρὸ παντὸς ὁ Ad. Wagner (1) ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. Οὗτος ἐκκινεῖ ἐκ τῆς ἰδίας του περὶ συγκυρίας ἐννοίας : « Ὑπὸ τὴν συγκυρίαν ἐννοεῖται τὸ σύνολον τῶν τεχνικῶν, οἰκονομικῶν, κοινωνικῶν καὶ νομικῶν συνθηκῶν, αἱ ὁποῖαι συμπροσδιορίζουσιν ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς (ἰδιοκτησία ἐπὶ τῆς γῆς, ἰδιωτικὰ κεφάλαια) — στηριζομένη οἰκονομία τὴν παραγωγὴν τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, τὴν κυκλοφορίαν, τὴν ζήτησιν καὶ τὴν κατανάλωσιν ἐν αὐτῇ. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὴν ἀξίαν, ἰδιαίτερος δὲ τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἀγαθῶν ἐν γένει, ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ καθ' ἕκαστον ἐτίμου ἀγαθοῦ ἢ ἐν συγκεκριμένη περιπτώσει καθορίζουσιν ἀποκλειστικῶς, συνήθως πλήρως ἢ τοῦλάχιστον κατὰ μέγα μέρος ἀνεξαρτήτως τῆς θελήσεως καὶ τῆς συνδρομῆς (πράξεις ἢ παραιτίσεων) τοῦ οἰκονομικοῦ ὑποκειμένου ἢ τοῦ ἰδιοκτῆτου, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἐν δεδομένη περιπτώσει ἀνεξαρτήτως τῆς ἀτομικῆς δαπάνης δι' ὠρισμένην ποσότητα καὶ ποιότητα τοῦ σχετικοῦ ἀγαθοῦ ».

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν συγκυρίαν δυνάμει τῆς ἀρχῆς τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας προσαυξάνεται ἐκάστω ἢ περιουσιακῇ ἀξίᾳ, τὴν ὁποίαν οὗτος δὲν ἀπέκτησεν ἢ δὲν ἀπέκτησε τοῦλάχιστον ἐξ ὀλοκλήρου δι' ἰδίας παραγωγῆς ἢ ἐργασίας, αὕτη δὲν ἐκερδήθη οἰκονομικῶς ἢ ἐκερδήθη ἐν μέρει. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ προβλεφθῶσιν ἐν τῷ φορολογικῷ δικαίῳ ὅλαι αἱ περιπτώσεις τῶν συγκυριακῶν κερδῶν, τὰ ὁποῖα προσγίνονται τῷ ἰδιοκτῆτῃ δυνάμει τῆς ἀρχῆς τοῦ δικαιώματος τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ συνετεία ὠρισμένης ἐξελίξεως τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Ἐν τῷ πέμπτῳ τμήματι τοῦ δευτέρου μέρους τῆς « Δημοσίας του Οἰκονομίας », ὁ Wagner πραγματεύεται διεξωδικώτερον τὰ συγκυριακὰ κέρδη (§§ 473—481). Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ὡς ἑξῆς :

1. Ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος πρέπει νὰ διαρρυθμισθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε αὕτη νὰ πλήττῃ κατὰ τὸ δυνατόν καὶ τὰ συγκυριακὰ κέρδη.

2. Ἡ φορολογία ἐπὶ τῶν συναλλαγῶν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀφορᾷ ἰδικῶς καὶ τὰ κέρδη αὐτά.

3. Τὰ συγκυριακὰ κέρδη θὰ ἠδύναντο νὰ φορολογηθῶσι δι' εἰδικῆς φορολογίας, ὡς κατὰ τὴν μεταβίβασιν τῶν κληρονομιῶν, ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἐνδεχομένως νὰ μεταρρυθμισθῇ καταλλήλως ἢ φορολογία ἐπὶ τῶν κληρο-

1) A. Wagner. Grundlegung der Politischen Oekonomie, 3. Aufl. I Teil, 1. Halband (Buch 1—3) Leipzig 1892 σελ. 387.

νομιῶν, καὶ τέλος θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθῇ εἰδικῶς ἰδιαιτέρα φορολογία ἐπὶ τοῦ κέρδους, τὸ ὁποῖον πραγματοποιεῖται κατὰ τὴν μεταβίβασιν τοῦ ὑπὸ ἰδιωτικὸν δικαίωμα ἰδιοκτησίας ὑπαγομένου ἐδάφους ἀπὸ οικονομικῆς τινος κατηγορίας εἰς ἄλλην τινὰ ἀποδοτικωτέραν ἄνευ τῆς ἰδίας συμβολῆς τοῦ ἰδιοκτῆτου. Ὁ Wagner ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων ὡς παράδειγμα τὰς κερδοσκοπικὰς πράξεις ἐπὶ τῆς συγκυρίας καὶ πρὸ παντὸς τὰς ἐμπορικὰς καὶ χρηματιστηριακὰς τοιαύτας, ἀλλὰ περαιτέρω ἀναφέρει καὶ ἄλλας περιπτώσεις ὡς π. χ. τὴν κερδοσκοπικὴν κληρονομήσιν τῆς ἰδιοκτησίας, ἐν τῇ δτοιαῖ δὲν νοεῖται μόνον ἡ γαιοκτησία, ἀλλ' ἐπίσης ἡ χρῆσις τῆς περιουσίας π. χ. συλλογαὶ καλλιτεχνικῶν ἔργων.

Ὁ Pabst (1) προσεπάθησε διὰ δύο πραγματειῶν νὰ καταδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. Ὅπως ὁ Prunhuber (2) ἐχαιρέτησε τὴν φορολογίαν ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας «ὡς τὴν ἀρχὴν τοῦ γονίμου μελλοντικοῦ προβλήματος τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν» καὶ ἐχαράκτηρισε τὸ ἀξίωμα τῆς φορολογίας τῶν κερδῶν ὡς τὴν γενικὴν φορολογικὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος, οὕτω πιστεῖται καὶ ὁ Pabst ὅτι ἡ φορολογία τῆς ὑπεριμῆσεως τῆς ἀξίας τοῦ ἐδάφους ἀποδεικνύει μόνον μίαν μεγάλην φορολογικὴν μισομέρειαν. Οὗτος ὑποδεικνύει εἰδικῶς τὰ χρηματιστηριακὰ κέρδη, τὰ ὁποῖα δικαιολογεῖ μὲν ὡς ἴδιον εἶδος συγκυριακῶν κερδῶν, ἀλλὰ συγχρόνως θεωρεῖ ἀναγκαίαν τὴν ἰδιαιτέραν τούτων φορολογίαν. Δὲν δυνάμεθα νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν βαρύτεραν φορολογίαν ἐπὶ τῶν συγκυριακῶν κερδῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς προσόδους μὲ τὸ ἐπιχειρημα, οἷα δῆθεν ταῦτα ἐπετεύχθησαν ἀκερδῆτως καὶ ἄνευ ἐργασίας, καθ' ὅσον ταῦτα δὲν ἐκτέθησαν ἄνευ ἐργασίας, οὔτε ἀκερδῆτως, τὸ δὲ χαρακτηριστικὸν τούτων εἶναι ἀντιθέτως ἢ κατὰ τὸ μῆλλον καὶ ἥτιον ἄκοπος κτήσις των. Κατὰ ταῦτα οὗτος ἀξιοῖ τελικῶς νὰ συμπληρωθῇ ὁ ἐπὶ τῶν χρηματιστηρίων φόρος, διὰ τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. Ἐνῶ κατὰ τὸν ἰσχύοντα φόρον τῶν χρηματιστηρίων φορολογοῦνται αἱ χρηματιστηριακαὶ πράξεις, διὰ τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν δέον νὰ φορολογηθῶσι τὰ χρηματιστηριακὰ κέρδη.

Ἡ ἐπιβολὴ τῆς φορολογίας ἐπὶ τῶν συγκυριακῶν κερδῶν ἐπεδιώχθη ἔξ ἀφορμῆς τῆς ἐν ἔτει 1911 ἐν Γερμανίᾳ εἰσαχθείσης φορολογίας τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας. Ἐπεδιώκετο ὁ συνδυασμὸς τῆς φορολογίας τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων μετὰ τῆς φορολογίας τῶν (χαρτῶν) ἀξιῶν. Κατὰ τὴν 23 Ἀπριλίου 1909 ὑπεβλήθη εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν ἐπὶ τῆς δημοσιονομικῆς μεταρρυθμίσεως ἐπιτροπὴν ἡ ἑξῆς πρότασις «Ἡ Ἐπιτροπὴ

1) Die Besteuerung des unverdienten Wertzuwachses von Grund und Boden (Konjunkturgewinnsteuer, Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik III. F. 25 Bd., 1903, S. 350 und Die Besteuerung der Börsengewinne (Konjunkturgewinnsteuer, Jahrbüchern III. F. 36 Bd. S. 314.

2) Vgl dessen Schrift: Die Wertzuwachssteuer. Zur Theorie und Praxis, Jena 1906 S. 113.

παρακαλείται ν' ἀποφασίση «νὰ παρακαλέσῃ τὰς συνεργαζομένας κυβερνήσεις ἀντὶ τῶν νομοσχεδίων ἐπὶ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν καὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τοῦ κράτους, ἢ σχετικῶς ἀντὶ τοῦ εἰς ἀντικατάστασιν τούτων μελετωμένου ὑπὸ τῶν συνεργαζομένων κυβερνήσεων νομοσχεδίου περὶ φορολογίας κατὰ τὴν κληρονομικὴν διανομὴν, νὰ ἐπεξεργασθῇ νομοσχέδιον, τὸ ὅποσον νὰ ἔχῃ ὡς ἀντικείμενον τὴν φορολογίαν τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων καὶ τῶν (χαρτιῶν) ἀξιῶν». Κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς προτάσεως ταύτης ἡ ἰδέα τῆς φορολογίας τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων ἐπεδοκιμάσθη, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ φορολογία τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῶν (χαρτιῶν) ἀξιῶν κατεπολεμήθη. Ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν οἱ προτείναντες ὑπεστήριξαν τὴν πρότασιν καταφαίνονται συγχρόνως αἱ οἰκονομικαὶ τῶν ἀπόψεις ἐκ τῶν ὁποίων ἀναχωροῦν. Διὰ τοῦ φορολογικοῦ νόμου τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας ἔπρεπε κατὰ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τῶν προτεινάντων νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς βελτιωμένον τρόπον ἡ ἰδέα τῆς φορολογίας κατὰ τὴν κληρονομικὴν διαδοχὴν: «Εἰς τὴν φορολογίαν τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς ἐνυπάρχει ἡ ἰδέα τοῦ ἀκόπου κέρδους. Δὲν ἀπαρδέχονται ὁμοίως τὸ αὐτὸ διὰ τοὺς καιόνοντας καὶ τοὺς συζύγους. Ἀντιθίτως ἡ αὐξήσις τῆς ἀξίας παριστᾷ ἄκοπον κέρδος, διότι τοῦτο δὲν ἀποκτάται ὑπὸ τῶν ἀτόμων δι' ἰδίας ἐργασίας, ἀλλὰ πρὸ παντός, διότι τὸ γερμανικὸν κράτος ἀνεπτύχθη μεγάλως. Ἄλλ' ἐὰν θὰ ἐφορολογοῦντο τὰ ἀκίνητα διατὶ θὰ ἔμενον ἐλεύθερα τὰ κινήτᾳ;.....

Ἡ κοινότης συμβάλλει κατὰ τι ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων, ἀλλ' ἔτι περισσότερο ἐκίστη χώρα, καὶ κατὰ μέγιστον μέρος τὸ γερμανικὸν κράτος. Ἄλλ' ἐπίσης καὶ εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἀξίας τῶν κινήτων, ὅπου ἡ αὐξήσις ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους, τὸ κράτος συντείνει σπουδαίως».

Ἡ πρότασις αὕτη τοῦ νόμου, ἣτις δικαίως ἀπερρίφθη, ἀναμειγνύει δύο ὄλως διάφορα πράγματα, ἥτοι τὴν φορολογίαν τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῆς ἀκινήτου ἐν γένει ἰδιοκτησίας, καὶ τὴν αὐξήσιν τῆς ἀξίας τῶν κινήτων. Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς φορολογίας τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας ὑπάρχει ἡ σκέψις, ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ τῆς τάσεως, καθ' ἣν αὐξανόμενον τοῦ πληθυσμοῦ αὐξάνεται παραλλήλως καὶ ἡ ὀξεία τῶν ἀκινήτων, ἣτις ἀκερδήτως προσγίγνεται εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ φορολογηθῇ. Νομίζω ὅτι ἡ φορολογία τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας ὑπόκειται εἰς σοβαροὺς δημοσιονομικοὺς καὶ οἰκονομικοὺς ἐνδοιασμοὺς.

Ὅπως δὴποτε προκειμένου περὶ τοῦ ἐδάφους ἔχομεν μονοπώλιον, τὸ ὅποσον δύναται νὰ φέρῃ μονοπωλιακὰ κέρδη. Οἱ ἐνδοιασμοὶ ἐναντίον τῆς φορολογίας ταύτης ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας ἔγκεινται ἐν τούτῳ, ὅτι φοροτεχνικῶς θὰ εἶναι ἔξαιρετικὰ δύσκολον νὰ διακρίνωμεν τὴν λεγομένην ἀκέρδητον αὐξήσιν τῆς ἀξίας ἀπὸ τοῦ ἰδίῳ καμμάτῳ ἐπιτευχθέντος ἐπιχειρηματικοῦ κέρδους τῶν γαιοκτημόνων.

Ἄλλ' ἐὰν κατὰ τὴν φορολογίαν τῆς ὑπερτιμῆσεως τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων ἐμφανίζονται τοιαῦται δυσκολίαι, εἶναι προφανές ὅτι ἡ ἐπέκτασις τῆς ιδέας αὐτῆς ἐπὶ τῶν κινητῶν εἶναι πλήρως ἀνέφικτος. Διότι ἐν προκειμένῳ ἔχομεν συγκυριακὰ καὶ κερδοσκοπικὰ κέρδη ἐναντι τῶν ὁποίων ὑπάρχουν αἱ συγκυριακαὶ καὶ κερδοσκοπικαὶ ζημίαι. Θὰ ἦτο πράγματι παραλογισμὸς ἐὰν ἠθέλομεν μὲν νὰ φορολογήσωμεν τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον πραγματοποιοῦει τις κατὰ τὴν ἀνατίμησιν τῶν χαρτιῶν-ἀξιῶν, ἀλλὰ δὲν ἐγγυώμεθα εἰς τὸν κάτοχον οὐδεμίαν ἀποζημίωσιν διὰ τὴν περίπτωσηιν τῆς ὑποτιμῆσεως τούτων. Πλείστοι ἀντιπρόσωποι τῆς κυβερνήσεως κατέδειξαν λίαν ἐπιτυχῶς κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς προτάσεως ταύτης ὁποίας μεγάλας ζημίας ἤθελεν ὑποστῆ ἡ δόξα κληρονομία ἢ ἔθνικὴ οἰκονομία ἐξ αἰτίας τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς ἀξίσεως τῆς ἀξίας τῶν χαρτιῶν - ἀξιῶν. Ὁ πρόεδρος τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἐκδοτικῆς τριπέξεως ἐτόνισεν εὐλόγως, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῆς ἀξίσεως τῆς ἀξίας τῶν χαρτιῶν-ἀξιῶν εἶναι ἀφόρητον βάρος καὶ ἀνεφάρμοστον μέτρον διὰ τὸν ἔλεγχον καὶ ὅτι, ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ παραλύσωμεν τὰ συναλλαγὰς, πρέπει νὰ φοβούμεθα ἐπακόλουθα, τὰ ὅποια θὰ συνίσταντο εἰς τὴν βαιρείαν ζημίαν τῆς ἔθνικῆς οἰκονομίας, εἰς τὴν ζημίαν τῶν κεφαλαιούχων καὶ τέλος τῆς πίστεως τοῦ κράτους. Περαιτέρω ἐξαιρέται πολὺ ὀρθῶς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀξίσεως τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων καὶ κινητῶν. «Ἡ ἀξία καὶ ἡ ὕψωσις τῆς τιμῆς τῶν χρεωγράφων ὀφείλονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ἢ ὅποια εἶναι γενικῶς κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν κοινότητα. Αὕτη δημιουργεῖται διὰ τῆς ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ἐμπορικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν καταστάσεων, διὰ τῆς προσωπικῆς δράσεως καὶ τῆς μεγάλης προοπτικῆς τῶν διεθυντῶν.

Ἐφ' ὅσον μὲν πρόκειται περὶ τῶν συνήθων συγκυριακῶν κερδῶν, ταῦτα φορολογοῦνται διὰ τῶν φόρων τοῦ εἰσοδήματος, κληρονομιῶν, περιουσίας καὶ τινῶν ἄλλων φόρων ἐπὶ τῶν συναλλαγῶν, ὅπου δὲ πρόκειται περὶ τῶν ἐκτίκτων συγκυριακῶν κερδῶν, ἤτοι περὶ τῶν λεγομένων τυχερῶν κερδῶν, εἶναι πάντοτε δύσκολον νὰ καταστήσωμεν σαφῆ τὴν ἔννοιαν ταύτην καὶ περαιτέρω πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἐδῶ ἀντιστοιχοῦν κατὰ κανόνα εἰς τὰ κέρδη αἱ ζημίαι. Ἡ ἰδέα τῆς φορολογίας τοῦ συγκυριακοῦ κέρδους δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ πράγματι ἐπραγματοποιήθη, ἐκεῖ ὅπου ἐμφανίζονται ἰδιαίτεροι συνθήκαι, αἱ ὁποῖαι καὶ διευκολύνουν ἐν μεγάλῳ μέτρῳ τὴν πραγματοποίησιν τῶν συγκυριακῶν κερδῶν, ὅπως ἡ περίπτωση τῶν πολεμικῶν κερδῶν. Διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τοὺς φόρους ἐπὶ τῶν πολεμικῶν κερδῶν, οἱ ὅποιοι εἰσῆχθησαν εἰς διαφόρους χώρας καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὡς φόρους ἐπὶ τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ εἰδικῶς ἱστορικῶς μεμονωμένων περιπτώσεων καὶ δὲν δύναται νὰ εἰσαχθῆ ἢ ἐπὶ τῶν συγκυριακῶν κερδῶν φορολογία ὡς τακτικὸν στοιχεῖον εἰς τὸ φορολογικὸν σύστημα.

Εὐλόγως δὲ διατυποῦνται δισταγμοὶ ἐν τῇ νεωτέρῳ δημοσιονομικῇ ἐπιστήμῃ-διὰ τὴν ἰδέαν τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. Ὁ

Röpke (1) λέγει περί τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. «Διάφορος φορολογία κατὰ τὴν πηγὴν τοῦ εἰσοδήματος ὑπάρχει ἐπίσης, ὅταν τὸ εἰσόδημα ἔξ ἀκερδῆτων καὶ ἀπροβλέπτων κερδῶν φορολογεῖται βαρύτερον, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι φαίνεται δίκαιον ἔξ αἰτίας τοῦ ἀκερδῆτου χαρακτῆρός των καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι τὸ ἀπροβλέπτον δὲν ἀπαγορεύει τὴν βαρύτεραν φορολογίαν, ὅπως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς ἄλλας κατηγορίας τῶν εἰσοδημάτων ἔξ αἰτίας τοῦ φόβου τῆς ἐξασθενήσεως τῆς τάσεως πρὸς τὸ κέρδος». Ἀλλὰ συγχρόνως ὁ Röpke ὑποδεικνύει πόσον ἀνεφάρμοστος θὰ ἦτο μία τοιαύτη εἰδικὴ φορολογία. «Δυνάμεθα σχεδὸν νὰ εἴπωμεν: ὅσον ἰδανικώτερος φαίνεται νὰ εἶναι ἕνας φόρος κρινόμενος κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δικαιοσύνης ἢ τῆς οἰκονομικῆς σκοπιμότητος, κατὰ τοσοῦτον οὗτος εἶναι ἤκιστα πρακτικὸς, ἦτοι κατὰ τοσοῦτον προσκρούει οὗτος κατὰ κανόνα εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς οἰκονομίας τῆς φορολογίας, καὶ ἄληθῶς διότι ἡ διαπίστωσις καὶ ἡ εἴσπραξις του θὰ ἦσαν ἐξαιρετικὰ πολὺλλοκοι.

Τοῦτο ἰσχύει π. χ. δι' ὅλας τὰς καλοθελήτους προτάσεις, δηλαδὴ νὰ ἐξετάζωνται κατὰ τὸ δυνατόν λεπτομερῶς αἱ προσωπικαὶ συνθήκαι κατὰ τὴν φορολόγησιν, νὰ φορολογῶνται τὰ συγκυριακὰ κέρδη καὶ αἱ πολυτελεῖς δαπάναι κατὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀντοχὴν.»

Ἐπίσης ὁ Pistorius ἀπορρίπτει τὴν ἰδέαν τῆς φορολογίας τῶν συγκυριακῶν κερδῶν. Κατὰ τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας παρατηρεῖ «καὶ ἂν τελικῶς διὰ τὴν δημοσιονομικὴν δικαιολογίαν τοῦ φόρου προβάλλεται ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ τοῦ συμφέροντος, ἡ λεγομένη θεωρία τοῦ ἀντιλλάγματος, (Aequivalenztheorie) θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιταχθῇ ὅτι πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ἀξιώσεως αὐτῆς ὁ φόρος ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας φαίνεται νὰ εἶναι ὡς προσωπικὸς φόρος βασικῶς ἀκατάλληλος.

Τὸ συγκυριακὸν κέρδος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπόρροια τῆς ὑπάρξεως καὶ δράσεως τῶν δημοσίων ἐν ὠρισμένῳ χώρῳ σωματείων καὶ συνεπῶς φόρος ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων βιαιοζόμενος ἐπὶ τοιούτων συγκυριακῶν κερδῶν, ὡς π.χ. φόρος ἐπὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων, δύναται νὰ δικαιολογηθῇ διὰ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς τῆς παροχῆς ἀναλόγως τῆς ἀντιπυροχῆς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν εἰς τὸν προσωπικὸν φόρον τῆς αὐξήσεως τῆς περιουσίας, εἰς τὸν ὅποιον τὰ κέρδη ἐκείνα συνεψηφίσθησαν ἴσως διὰ ζημιῶν καὶ ἀντικατεστάθησαν δι' ἄλλων πηγῶν τῆς αὐξήσεως» (2).

1) I. W. Röpke, Finanzwissenschaft, Berlin 1929. S. 87/88.

2) Th. Pistorius Direkte Zuwachs- und Kriegsgewinnsteuer, Handbuch der Finanzwissenschaft II, Bd. Tübingen 1927. S. 169.